

ДИЗАЙН В. Г. КРИЧЕВСЬКОГО: РЕТРОСПЕКТИВА ТА СУЧАСНА ТРАНСФОРМАЦІЯ

© Радомська В. Р., Гаврисько С. Р., 2017

У статті розглянуто ретроспективу дизайну В. Г. Кричевського періоду 1891–1943 рр. та запропоновані шляхи трансформації, інтерпретації доробку митця в сучасний урбаністичний дизайн. Проектні пропозиції сформовані для покращення та зміни естетичної складової навчальних корпусів та ландшафтного простору Національного університету “Львівська політехніка”.

Ключові слова: В. Г. Кричевський, дизайн, мистецтво, композиція, інтер’єр, стінописи, предметне середовище, Національний університет “Львівська політехніка”.

Постановка проблеми

Для постановки завдання дизайнерського оновлення та модернізації естетично застарілих будівель навчальних корпусів, бібліотеки Національного університету “Львівська політехніка” (70–80-х рр. ХХ ст.) обрано метод трансформації та інтерпретації знакових розробок українських митців – дизайнерів. З метою інтегрувати здобутки українських творців минулого в сучасне архітектурне середовище, обрано творчість В. Г. Кричевського (1872–1952). Самобутня авторська естетика та стилізація етномотивів у контексті стилю модерн, носіями якого було чимало митців в Україні наприкінці ХІХ – першій чверті ХХ ст., найбільш органічно підходить для цього завдання. Спроба інспірувати графічні розробки В. Кричевського в сучасне урбаністичне середовище сприятиме естетиці та ідентифікації обраних об’єктів та ландшафтного простору.

Аналіз останніх публікацій

Творчість В. Кричевського епізодично подано у багатьох виданнях та мистецьких словниках визначних діячів, архітекторів України. Чимало публікацій про митця видано за кордоном, зокрема у Нью-Йорку та Лондоні [2]. У працях В. Щербаківського [3], Д. Нікітіна, І. Возіянова, Ю. Ваганова, В. Павловського [2] розглянуто ретроспективу творчості митця. З розвитком цифрових технологій, інформацію про В. Кричевського можна отримати на сайтах [8, 9]. Однак, найактуальнішим інформаційним джерелом є видання у 2016 році I тому хрестоматії про життя і творчість В. Кричевського (1872–1952), де вперше автори репрезентували значну кількість архівного матеріалу, мало відомого загалом, періоду творчості 1891–1943 рр., з авторськими детальними описами пошуку концепції та візуальним матеріалом з дизайну інтер’єрів, кінематографу, графічного та предметного дизайну [1].

Мета статті

На прикладі ретроспективи творчості В. Кричевського періоду 1891–1943 рр. виокремити сегмент архітектурно-графічного дизайну; дослідити сучасний стан використання доробку митця; запропонувати шляхи інтерпретації та трансформації графічних розробок В. Кричевського в сучасний урбаністичний дизайн з метою створення ансамблевості в естетичному оновленні навчальних корпусів та рекреаційної ландшафтно-ї зони Національного університету “Львівська політехніка”. Наукове дослідження, з подальшою проектною пропозицією, приурочене до 200-річчя створення Львівської політехніки.

Виклад основного матеріалу

В. Г. Кричевський (1872–1952) – засновник українського стилю в архітектурі та перший художник вітчизняного кіно, самобутній живописець і графік, сценограф і майстер декоративно-

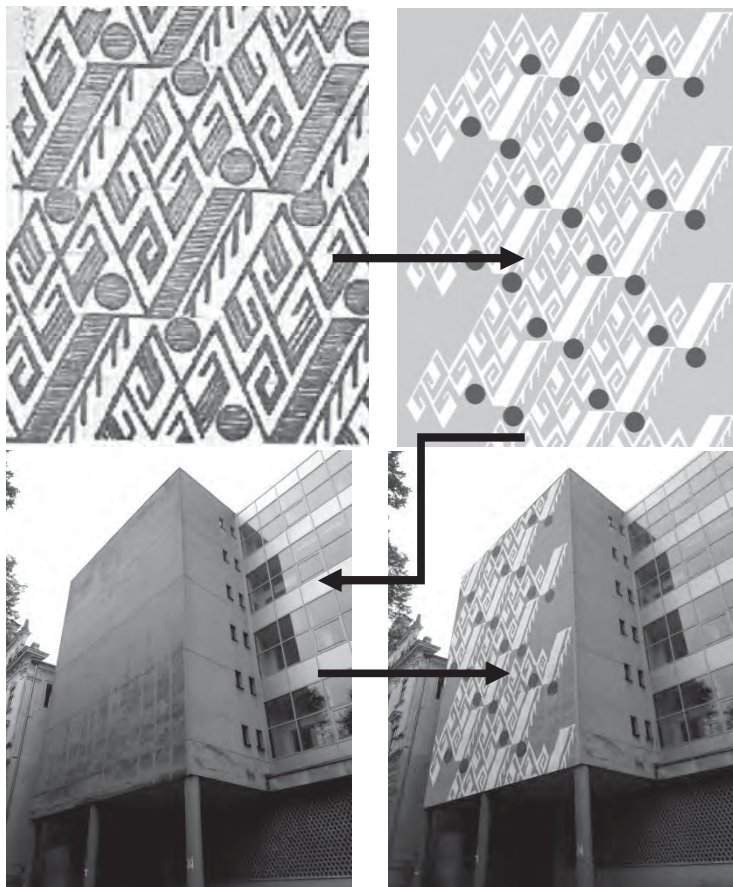
прикладного мистецтва [1]. На жаль, багатогранна творчість В. Кричевського у контексті архітектурно-графічного дизайну, на сьогодні, не надто популяризується. З огляду на це, вивчення, популяризація та застосування принципу трансформації творчості українських митців у сучасний дизайн, значно актуалізується.

Роки творчості В. Г. Кричевського – це роки панування модерну у Європі та США. У цей період творили відомі світові особистості як Чарльз Ренні Макінтош [5], Альфонс Муха, Густав Клімт, Антоніо Гауді, Тіффані Луїс Комфорт [7], Франк Лойд Райт [6]. Особливість діяльності цих митців полягає у багатофункціональному залучення та інтегруванні взаємопроникних компонентів творчості: зникає різке розмежування поняття вузькопрофільності, тобто чіткого поділу на цехи художників, архітекторів, майстрів ужитково-прикладного мистецтва; переважає синтез та взаємозв'язок на шляху створення стилістично наповненого об'єкту – митець чи архітектор стає “міждисциплінарним” дизайнером [1, 2, 4, 5, 6, 7]. До прикладу, Чарльз Макінтош, окрім монументальних архітектурних розробок, з успіхом проектує інтер'єри та предметне наповнення для них, водночас виступаючи чудовим і тонким знавцем текстилю, предметного дизайну, та демонструє надзвичайний талант аквареліста тощо [5]. В. Кричевський теж репрезентує знання та вміння у численних напрямках, зокрема це архітектура, кінематограф, живопис, графіка, сценографія і декоративно-прикладне мистецтво, проєктант інтер'єрного середовища тощо [1]. Деякі з відомих його живописних робіт – “Хата в Шишаках”, “Сільський пейзаж”, “На півдні” та “Алушта”, є вагомим доказом, що В. Г. Кричевський був талановитим живописцем із цікавим власним стилем. У декоративно-ужитковому мистецтві Кричевський постає як автор дизайну вітражів і керамічних кахлів, які згодом знаходили застосування і у його власних архітектурних проєктах [1, с. 44–59]. Багатогранна постать Кричевського знайшла себе не лише як дизайнера інтер'єрно-архітектурного напрямку, але і як одного з перших художника вітчизняного кіно, де чи не вперше виконувались покадрові ескізи предметно-архітектурного наповнення знімального майданчика. Він брав участь у створенні таких відомих кінострічок як “Тарас Шевченко” та “Назар Стодоля”. Досі збереглися його ескізи, які зображують кадри з цих фільмів [1, с. 480–485]. В архітектурному проєктуванні та дизайні інтер'єрів В. Кричевський відомий завдяки таким проєктам як: Будинок полтавського губернського земства, який є, безумовно, одним із найвідоміших його проєктів, а також Зала Ради з'їздів в Харкові та проєкт садиби з лікарським кабінетом [1, с. 465; 460; 469]. Також він займався оформленням історичної секції ВУАН (Всеукраїнська академія наук), а саме кабінету культурно-історичної комісії, а також кабінету голови комісії М. Грушевського [2, с. 243–244]. В архіві збереглась велика кількість ескізів інтер'єрів Кричевського, це, наприклад, ескізи внутрішнього оформлення Будинку-музею Т. Г. Шевченка в Києві, ескіз виставки українського мистецтва, проєкт оформлення вестибюля Меморіального музею Т. Г. Шевченка в Каневі [1, с. 476–478]. У сфері графіки В. Кричевський є автором багатьох обкладинок відомих українських митців-літераторів: Грушевського, Слісаренко, Горького, Яновського [1, с. 414; 423–427; 433–435]. Також В. Кричевський є автором дизайну національного герба України “Тризуб” і автором проєкту Державного кредитового білету УНР [2, с. 303–305].

Варто зауважити, що стильні елементи та авторські розробки українських митців М. Приймаченка та В. Кричевського вже почали шлях інтегрування у сучасний дизайн. Однак це незначна кількість молодих дизайнерів, які використовують доробки В. Кричевського для творення нової дизайнерської продукції. Дослідивши це питання, виявлено таку тенденцію – здебільшого, мотиви його творчості знаходять застосування в ужитково-прикладній поліграфічній продукції, що не є достатнім для використання всього потенціалу В. Г. Кричевського. При цьому застосовують найпростіший принцип – орнаментологічний метод – заповнення певним елементом площини поліграфічної продукції. Одним із найвідоміших зразків такого використання творчості Кричевського є продукція видавництва “Родовід”, яке на основі його напрацювань створили різного плану поліграфічну продукцію з принтами орнаментальних схем В. Кричевського, а саме, записники, чохла для телефонів, обкладинки на паспорт тощо [9].

У цьому дослідженні викладено власні прикладні спроби та пошуки, основані на трансформації певних елементів графічного дизайну В. Кричевського у форми дизайну предметного середовища та урбаністично-ландшафтного розвитку м. Львова. Взнявши за основу деякі з графічних елементів, створених В. Кричевським, ми спробували дослідити, як їх можна застосувати у сучасному предметному середовищі та дизайні інтер'єрів, урбаністичному та ландшафтному середовищі. Було проаналізовано та виконано морфологічний аналіз низки орнаментальних схем В. Кричевського. Варіантів їх застосувань є досить багато, це текстиль для обшивки меблів, килими, кераміка, мозаїка, розписи тощо.

Набуті навички з дисципліни “Етнодизайн”, де застосовано основні принципи та методики пошуку інтегрування обраного етномотиву для розроблення дизайн-виробу, були апробовані у авторській (С. Гаврисьо, ст. групи ДЗ-42, кафедра ДОО) проектній пропозиції в межах цього дослідження (рис. 1). Локація декоративних сегментів – територія навчальної та паркової зон Національного університету “Львівська політехніка”. Для інтеграції мотивів Кричевського в урбаністичне середовище ми використали: житлову архітектуру на вул. Глибокій, з пропозицією мозаїки на боковій стіні; студентську бібліотеку Львівської політехніки на пл. Св. Юра, з пропозицією стінопису; навчальні корпуси № 1 та № 5 Львівської політехніки, з пропозиціями стінописів в екстер'єрі та інтер'єрі приміщень; а також ковані решітки-бильця для оздоблення лавок біля корпусу № 2 Львівської політехніки у рекреаційній ландшафтній зоні (рис. 1, 2). За візуальними, естетичними ознаками – характер авторської схеми, масштабність не порушується, та органічно komponується на значних за площею монументальних площинах архітектури тієї чи іншої будівлі (рис. 1).

Рис. 1. Схема інтерпретації та трансформації графічної схеми В. Кричевського у сучасне урбаністичне середовище: фасад студентської бібліотеки Нац. ун-ту “Львівська політехніка” (вик. С. Гаврисьо, ст. ДЗ-42 каф. ДОО, 2016 р.)

Чіткі силуети, “графічність” та структура орнаментальних схем В. Кричевського однаково добре надаються для трансформування у цікаві елементи предметного дизайну для урбаністичного, ландшафтного простору: транспарентні решітки, загорожі, художнє ковальство, об’ємно-просторові арт-об’єкти, світильники, вуличне освітлення тощо (рис. 2).

Рис. 2. Проектна пропозиція трансформації та інтегрування графічної схеми В. Кричевського у ландшафтне середовище (вик. С. Гаврисьо, ст. ДЗ-42, каф. ДОА, 2016 р.)

Такий досвід може стати невід’ємним сегментом на шляху становлення нового українського дизайну, який би популяризував Україну та її митців на національному та міжнародному рівнях.

Висновки

Розробки В. Кричевського – це актуальний “банк” аналогів, який у руках дизайнера, ретранслюється в сучасний дизайн у новому ракурсі. Унікальність орнаментальних схем В. Кричевського наочно репрезентована за допомогою принципів зміни масштабування та функціонального призначення, а саме, апробовано метод трансформації взірців станкової графіки до збільшених, у десятки разів, декоративно-монументальних композицій (мурали, сграфіто, графіті, мозаїки, декоративні поліграфічні банери тощо). Проектний досвід засвідчив, що структура та естетична складова оригіналу не порушується (рис. 1, 2). На загал, трансформація відомих здобутків митців, дизайнерів та архітекторів попередніх епох має велике методичне значення для становлення молодого дизайнера та формування його самобутності у майбутньому. А для розвитку та ідентифікації міст, сіл та містечок України такий досвід несе подвійну користь: функціональну та образно-стилістичну, що дає змогу у прикладній формі популяризувати та інтегрувати здобутки українських геніальних творців у сучасне середовище.

1. Василь Григорович Кричевський: хрестоматія: в 2 т. [передм. І. О. Ходак; упоряд. О. О. Савчук; Серія “Слобожанський світ”; вип. 10, Т. 1, 1891–1943 рр.]. – Харків: Видавець Савчук О. О., 2016. – 532 с. 2. Павловський В. Василь Григорович Кричевський. Життя і творчість / В. Павловський [Монографія]. – Нью-Йорк: Вільна Академія Наук у США, 1974. – 104 с. 3. Щербаківський В. Пам’яті Василя Григоровича Кричевського / В. Щербаківський. – Лондон, 1954. – 28 с. 4. Нога О. Михайло Стефанівський. Історія життя та творчої діяльності / Нога О. – Львів: НВФ “Українські технології”, 2004. – 108 с. 5. Charlotte & Peter Fiell. Charles Rennie Mackintosh (1869–1928) / Charlotte & Peter Fiell /– Kln: TASCHEN, 1995. – 175 s. 6. Diane Maddex. 50 favourite rooms by Frank Lloyd Wright /Diane Maddex/ – London: Thames & Hudson, 1999. – 123 p. 7. Lidia L. Dewiel. Schnellkurs Jugendstil / Lidia L. Dewiel. – Kln: DOMONT, 2005. – 191 s. 8. Василь Кричевський [Електронний ресурс] // Бібліотека українського мистецтва : [сайт] / Українські художники – Режим доступу: <http://uartlib.org/ukrayinski-hudozhniki/krychevskiy-vasil/>(26.02.17). 9. Видавництво Родовід [Електронний ресурс] // Видавництво Родовід: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.rodovid.net/>

DESIGN OF V. G. KRYCHEVSKY: RETROSPECTIVE AND MODERN TRANSFORMATION

© Radomska V., Havryso S., 2017

For the formulation task of design updating and modernization of aesthetically old buildings of academic buildings, library of Lviv Polytechnic National University (70–80's. XX century.), was elected transformation method and interpretation of iconic developments Ukrainian artists – designers. For this purpose, selected art of V. G. Krychevsky (1872–1952). Original author aesthetics and stylization of ethnic motif in the context of Art Nouveau style, whose representatives were a large galaxy of artists in Ukraine in late XIX – the first quarter of the twentieth century, most naturally suited to this task. For integrate motives of Krichevsky in urban environment were used objects: residential architecture on the Hlyboka street , with a proposal mosaic on the side of the wall; Lviv Polytechnic University Library on the Square of St. George, with a proposal murals; academic buildings №1 and №5 of Lviv Polytechnic with proposals murals in the exterior and interior; decorative forged railing for decoration of the bench near academic building № 2 of Lviv Polytechnic in the recreational landscape zone.

Developments of Krichevsky – is the actual material of analogs, which in the hands of a skilled designer relayed in modern design in a new perspective. The unique of ornamental schemes by V. Krychevsky is represented – transforming small size circuits and samples of printed products to increased tenfold, scale of decorative – monumental compositions (mural, sgraffito, graffiti, mosaics, decorative printing banners, etc.), the structure and aesthetic component of the original not violated. Generally, the transformation of achievements known artists, designers and architects previous eras have of great methodological significance for the development of a young designer and form his identity in the future. For the development and identification of cities in Ukraine this experience has a double benefit: functional, figurative and stylistic and because it allows you to promote and integrate the achievements of Ukrainian genial creators in the modern environment.

Trying to inspire graphic design of V. Krychevsky a modern urban environment will contribute to the aesthetics and identification of selected objects and landscape space.

Key words: V. G. Krychevsky, design, art, composition, interior, murals, presentive environment, Lviv Polytechnic National University